

Branschorganisationen för elektroniska cigaretter (BELC) - remissvar på SOU 2021:22

“Hårdare regler för nya nikotinprodukter”

Inledning

Att sluta röka är svårt.

Att hjälpa rökare att nå målet är om något ännu svårare.

Och det blir näst intill omöjligt att göra det om Sverige förbjuder ett av de mest effektiva redskapet för rökavvänjning: smaksatta e-cigaretter.¹

Närmare 200 000 svenskar använder e-cigaretter idag. En majoritet av dem är rökare eller tidigare rökare. Vissa använder e-cigaretter sporadiskt, andra dagligen. De utgör en liten del av Sveriges 1.8 miljoner rökare och snusare, men de utgör sannolikt en stor del av de rökare som har ambitionen att sluta röka. Vi träffar många av dem dagligen, genom våra fysiska butiker, webbshoppar och sociala medier. De är våra kunder.

Branschorganisationen för Elektroniska Cigaretter, BELC, organiserar företag som tillverkar och säljer vejpprodukter i Sverige. Det rör sig om butiksägare, e-juicetillverkare och distributörer. Majoriteten av BELCs medlemmar är mikro- till medelstora svenskägda företag och har ingen koppling till den traditionella tobaksindustrin. Majoriteten av ägarna och anställda är dessutom före detta rökare. BELCs medlemmar har sina intäkter i huvudsak från tobaksfria nikotinprodukter i form av e-vätska, e-cigaretter samt tillbehör.

Med tanke på att de lagändringar som utredningen föreslår påverkar i princip all verksamhet som våra medlemmar bedriver är vi nödd tvungna (och tacksamma för möjligheten) att komma med synpunkter.

BELC tycker:

...att ett omfattande förbud av smaksättningar, som utredningen föreslår, inte ska bli del av svensk lag. Lagstiftning av det här slaget kommer inte att tjäna sitt syfte att minska det redan låga antalet ungdomar som använder e-cigaretter regelbundet. Däremot riskerar en lagändring, som leder till begränsad tillgång till dagens utbud, att locka vuxna (men även unga) före detta rökare tillbaka till cigarettrökning. Samtidigt drabbas de företag som endast säljer e-cigaretter, e-vätska och tillbehör av svåra och stora ekonomiska konsekvenser, tillräckliga för att orsaka många konkurser och orsaka stor ekonomisk skada för många svenska småföretagare. Vi föreslår att regeringen tittar på andra lösningar som exempelvis mer utförlig certifiering för att få sälja e-cigaretter och tillbehör för att ytterligare stärka ett redan fungerande system.

¹ [Cochrane Library Tobacco Addiction Group: Can electronic cigarettes help people stop smoking, and do they have any unwanted effects when used for this purpose?](#)

...**att** regeringen eller utredaren ska återkomma med detaljer kring hur ett eventuellt smakförbud ska fungera, både tekniskt och i praktiken. Vi önskar också att beslutsfattare funderar på varför e-cigarett ska tvingas att efterlikna den produkt som de är tänkta att ersätta? Och varför ska en i grunden söt e-vätska, som inte innehåller tobak, genom tvingande lagstiftning, endast få smaksättas så att den smakar just tobaksrök? Utredningen måste även precisera exakt vilka smaksättningar som i så fall är aktuella, då "tobakssmak" inte är en naturlig smaksättning, utan en kombination av varierande smakämnen som återfinns i många andra smakprofiler. En certifiering för att få sälja smaksatt e-vätska skulle vara ett betydligt enklare sätt att hindra att olika smaker, även i fortsättningen, lockar färre ungdomar.

...**att** en av riksdagen eller regeringen tillsatt utredning granskar den relativa skaderisken mellan olika nikotinprodukter såsom e-cigarett, snus, cigaretter och annan röktaobak innan den fattar beslut om lagar eller policy som ämnar begränsa upptaget av vissa produkter i relation till andra. Jämförelser finns dessutom redan tillgängliga genom andra länders myndigheter samt flera oberoende och välkända hälsoinstitutioner.

...**att** regeringen närmare utreder hur ett eventuellt smakförbud påverkar vuxna (och ungas) möjligheter att sluta röka med hjälp av e-cigarett. Innan ett eventuellt förbud blir aktuellt bör regeringen redovisa hur smaksättning påverkar rökarens uppfattning och acceptans av mindre skadliga nikotinprodukter och hur detta kan påverka andelen aktiva rökare i framtiden.

Konsekvenser av ett smakförbud (som SOU 2021:22 föreslår)

E-cigarettanvändare

80 procent av den e-vätska som säljs i BELCs medlemmars butiker består av smaksatta e-juicer med **annan smak** än så kallade tobakssmaker. Kundens val av smak är det som styr sortimenten, inte förutfattade meningar om vad rökare borde gilla. Om utredningens förslag blir lag innebär det i förlängningen att **80 procent av dagens e-cigarettanvändare** inte längre kan välja den smaksättning de uppenbarligen behöver för att ersätta cigaretter (rök) med e-cigarett (förångad e-vätska). Så kallade tobakssmaker är, baserad på konsumtionsvanorna, inte tillräckliga för att fungera vid majoritetens försök att sluta röka.

Studier från Storbritannien bekräftar också att varierade **smaksättningar är viktiga** verktyg för rökare som försöker sluta röka med hjälp av e-cigarett.² En brittisk studie följde 350 cigarettanvändare som framgångsrikt höll sig sig rökfria under längre tid (utöver 12 månader). Studien visade att användarna föredrog smaker som menthol, godis, frukt och bakverk (75 procent) framför tobakssmaker (ca 25 procent).

Även om det idag inte finns några tillförlitliga studier om e-cigarettanvändarnas smakvanor just i Sverige så **bekräftas ovanstående studier** av företagets försäljning.

² [Reported patterns of vaping to support long-term abstinence from smoking: a cross-sectional survey of a convenience sample of vapers](#)

Därför är det en rimlig slutsats att ett smakförbud får konsekvenser långt utöver de som utredningen förutspår. Och att konsekvenserna snarare leder till ett ökat bruk av röktnobak - i takt med att e-cigarett bli mindre attraktiva och tillgängliga. Detta gäller både bland unga och vuxna användare.

Företagen

Ett svepande förbud av smaksättningar i e-vätska (med eller utan nikotin) innebär att närmare **80 procent av produkterna** i medlemsföretagens sortiment försvinner. Detta får katastrofala följder när det gäller medlemmarnas ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamhet. I och med att Sverige valde att tillåta smaksatta e-vätskor när TPD implementerades i svensk lag (2017)³ valde återförsäljare att investera utifrån dessa förutsättningar. Ett smakförbud drabbar därför enskilda ägare, vars långsiktiga investeringar i sina verksamheter går förlorade. Utredaren presenterar ingen närmare konsekvensanalys här. Det tyder på stora kunskapsbrister och riskerar att vilseleda beslutsfattare.

Ungdomar

Motiveringen till ett smakförbud är att upptaget av e-cigarett bland unga ska minska. Det är en sympatisk ambition. Samtidigt har, med dagens lagstiftning har andelen unga (i gymnasiet åk 2) som någonsin testat en e-cigarett redan minskat, från 41 procent till 37 procent.⁴ Det tyder på att lagstiftningen med åldersgränser och begränsad marknadsföring fungerar, något som utredningen också bekräftar.

Samtidigt visar utredningen att de unga (37 procent) som någon gång under de senaste 12 månaderna testat en e-cigarett, i första hand gör det av nyfikenhet. *Smaksättningar är alltså inte det huvudsakliga skälet.* Det är snarare samma skäl som anges för att testa analoga cigaretter. Utifrån underlaget, bland annat CAN:s rapporter om ungas tobaksvanor⁵ vet vi dessutom att andelen unga som använder e-cigarett regelbundet, någon gång under de senaste 30 dagarna, är väldigt låg: närmare en (1) procent bland gymnasieelever åk 2. Av samtliga unga som testat e-cigarett är dessutom majoriteten (73 procent) redan bekanta med röktnobak sedan tidigare. De är med andra ord redan aktiva, eller riskerar att bli, rökare. Om nu dessa ungdomar testat e-cigarett, och endast en procent blir regelbundna användare, så kommer knappast ett smakförbud att vända utvecklingen åt ett positivt håll. Snarare tvärtom.

Ett växande antal studier pekar på att just den form av smakförbud som utredningen föreslår leder till mer rökning bland ungdomar, inte mindre. Det slående exemplet är San Francisco, som var den första staden i USA som förbjöd smaksättningar utöver tobakssmaker. Detta skedde redan 2018. Efter två år visade det sig att en sedan länge nedåtgående trend för rökning bland unga skolelever hade stannat av. Smakförbudet ledde i praktiken till att fler elever än tidigare valde cigaretter istället för substitut som e-cigarett. Sambandet

³ [Lag \(2018:2088\) om tobak och liknande produkter](#)

⁴ [FHM: Ungdomars bruk av cigaretter, snus och e-cigarett](#)

⁵ [Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning \(CAN\): Vad är e-cigarett och hur vanligt är det?](#)

bekräftades då närliggande städer som inte reglerade smaksättningar behöll sina minskande röktränder under samma period.⁶

Smakförbud är kontraproduktivt, enligt forskningen

I skenet av detta är ett förbud mot smaksättningar direkt kontraproduktivt. Det framstår mer som en symbolisk och tobakspolitisk markering, än ett genomtänkt verktyg för att minska upptaget bland unga i någon större utsträckning. Konsekvenserna för ungas vejpvanor riskerar att bli ytterst små och i värsta fall negativa. Däremot blir konsekvenserna för vuxna som använder e-cigarettor som en metod att hålla sig rökfria eller minska på sitt tobaksbruk betydligt större. För BELCs medlemmar, företagen blir konsekvenserna däremot katastrofala.

Dagarna före remisstiden för regeringens utredning gick ut publicerade 15 före detta ordföranden i **Society for Research on Nicotine and Tobacco (SRNT)**⁷ en rapport som varnar för överreglering av produkter som på olika sätt har potential att minska bruket av röktaobak. Författarna konstaterar att just smakförbud, i syftet att minska upptaget av alternativa nikotinprodukter bland unga, riskerar att samtidigt minska upptaget bland vuxna rökare - men i mycket större utsträckning. De konstaterar också att många länder, som Sverige, lutar åt lagstiftning som minskar benägenheten för den grupp som löper störst risk att drabbas av rökningens skadeverkningar (rökare 30+) att sluta röka. De vädjar därför till myndigheter och beslutsfattare världen över att även granska forskningen ur ett skadereducerande perspektiv, och att lagstifta med syftet att hålla produkterna borta från unga, men samtidigt göra dem tillgängliga och attraktiva för vuxna rökare.⁸ Regeringens utredning är snarast ett tecken på att Sverige är på väg åt motsatt håll. Det är oroväckande.

Svart marknad

Eftersom en majoritet av e-cigarettanvändare föredrar e-juicer som smakar annat än tobak är det rimligt att försäljning av sådan e-vätska fortsätter även om försäljningen blir förbjuden. Detta kommer sannolikt att ske på en svart marknad som inte går att kontrollera. Enligt utredningen finns det inte skäl att skärpa regler för marknadsföring eller ålderskontroller för företagen som jobbar med produkterna. Det tyder på att den nuvarande lagstiftningen fungerar. Ett smakförbud innebär sannolikt att seriösa företag lägger ner och att det fungerande systemet bryts sönder. Kvar finns oseriösa aktörer som istället göder en okontrollerad svart marknad, där åldersgränser och andra förebyggande insatser inte har någon effekt alls. Detta bör beslutsfattare överväga när de diskuterar utredningens förslag.

⁶ [A Difference-in-Differences Analysis of Youth Smoking and a Ban on Sales of Flavored Tobacco Products in San Francisco, California](#)

⁷ [Society for Research on Nicotine and Tobacco \(SRNT\)](#)

⁸ [Balancing Consideration of the Risks and Benefits of E-Cigarettes](#)

BELC:s synpunkter på utredningen

BELC:s medlemmar vill i följande avsnitt förtydliga varför utredningen inte förser lagstiftarna en vetenskaplig grund för att fatta ett klokt beslut angående e-cigarett i allmänhet och smaksättningar i synnerhet.

Smaksättning - vad är en "smak och doft av tobak"?

Utredningens lagförslag innebär att alla smaker som inte har en tydlig "doft och smak av tobak" ska förbjudas. Men vad betyder det?

Smaksättning i e-vätska är långt ifrån en enkel fråga. De huvudsakliga ämnena i e-vätska är glycerin och propylenglykol. Tillsatser är nikotin och smakämnen. Glycerin har en lätt söt smak. Propylenglykol likaså. E-vätskans naturliga smak torde därför definieras utifrån detta - inget annat.

Smaken av "tobak" i en e-vätska är med andra ord långt ifrån naturlig.

Så här fungerar det: *Tobaksprodukter ämnade för rökning* smaksätts idag med en rad kemiska tillsatser, dels för att dölja den skarpa smak som bränd tobak och papper för med sig, dels för att skapa en profilerad smak för enskilda märkesvaror. Exakt vilka smakämnen (och vilken mängd) som utmärker olika märken av röktobak är givetvis affärshemligheter, men kemister, smaktillverkare och e-juicemakare har, luktat, smakat, analyserat och med hjälp av olika syntetiska ämnen härmat olika smakprofiler från olika tobaksmärken på marknaden.

Resultatet är e-juicer som har toner av "tobak" med i smakprofilen. Själva smakämnet som bildar "tobaksprofilen" kan i sig bestå av artificiella varianter av vaniljsmak, kaffe, grädde, lime, mörka bär, sockervadd, choklad, kaka, rökt bacon och så vidare. Variationen beror på vilka ämnen som ursprungligen använts för att smaksätta originalet, det vill säga röktobaken. Smaken av "rök" är däremot inte särskilt lätt att härma, och säljer dessutom inte särskilt bra. Inte desto mindre finns det idag smakämnen som närmar sig just detta.

Med det sagt:

Att kalla olika smakprofiler i en e-juice för "tobakssmak" är i första hand del av marknadsföringen. En rökare som inte vet vad e-cigarett är, vad smaksättning betyder eller hur e-vätska fungerar, är ofta mer benägen att testa en "tobakssmak" än en fruktsmak. Vår samlade erfarenhet, baserad på försäljningssiffror liksom studier visar dock att de flesta som lyckas sluta röka helt med hjälp av e-cigarett någon gång under sin resa byter tobakssmaker mot något annat.⁹

Vad betyder då det här?

Eftersom utredningen uttryckligen föreslår att endast e-juicer med tydlig "smak och doft" av tobak ska finnas tillgängliga, så måste lagstiftaren på ett närmast absurt noggrant sätt reglera exakt vilka smakämnen som ska tillåtas, inte vilka som ska uteslutas. Är exempelvis

⁹ [Reported patterns of vaping to support long-term abstinence from smoking: a cross-sectional survey of a convenience sample of vapers](#)

"vanilj" en "naturlig" del av en "tobakssmak"? Är ethyl maltol (det kemiska namnet för smaken av sockervadd) en naturlig del av en "tobakssmak"? Eller Acetyl Pyrazine (kaksmak)? I dagsläget finns dessa ämnen i nästan varenda e-juice med benämningen "tobakssmak". Men de finns även i profiler som marknadsförs som vaniljkakor, milkshake, semla, choklad. Och så vidare. Var går gränsen? Vad ska vara förbjudet?

Det kan tilläggas att lagstiftningen även ska klargöra vad en "doft" av tobak är. Ångan som produceras vid upphettning "doftar" ofta inte alls. Och om det sker, doftar det endast svagt av smakämnen som har luktaromatiska egenskaper, och långt ifrån alla ämnen har den egenskapen vid så låga koncentrationer. Doften som omger en vejpåse kommer oftast ifrån själva e-vätskan i flaskan, inte själva ångan. Ska e-juicetillverkaren tillsätta ett ämne som luktar på ett speciellt sätt (tobak eller rök)? Vilket är det ämnet i så fall?

Slutligen: Hur ska smaksättningen i e-vätskan kontrolleras? Ska det ske genom kemiska analyser? Eller ska det ske via aktiva tester hos folkhälsomyndigheten? Vad kommer personalkostnaderna för detta bli? Sannolikt mångfalt större än utredningen förutspår.

BELC föreslår att både utredaren och beslutsfattare funderar på detta, och återkommer med detaljerna. Innan dess ska inga smaksättningar, som inte bevisligen orsakar allvarliga skador, förbjudas.

E-cigarett är ett substitut - inget annat

Utredningen föreslår en lagstiftning som verkar utgå ifrån att e-cigarett är en produkt som produceras, marknadsförs och används i ett slags vakuum. Så är det givetvis inte. 1.8 miljoner svenskar röker eller snusar dagligen. 12 000 svenska rökare dör i förtid på grund av de giftiga ämnen som finns i röken från bränd tobak, 100 000 insjuknar varje år till följd av rökning¹⁰ Cigarett är trots detta öppet tillgängliga i var och varannan närbutik eller kiosk. Utredningen föreslår heller inget förbud mot analoga cigaretter.

Om inte rökning var ett överhängande samhällsproblem, skadligt för både rökare och folkhälsan i stort, så hade inte e-cigarett (som förångar en vätska istället för att bränna tobak och inte producerar kolmonoxid eller tjära¹¹) varit en särskilt intressant produkt. Varken för rökare eller företagen som säljer dem. E-cigarett produceras, marknadsförs och används som ett substitut för cigaretter. Det är, enligt BELCs medlemmar, ytterst sällsynt att en 18-åring som inte redan är rökare besöker en vejpshop för att köpa en e-cigarett. Allt påstå att e-cigarett smaksätts och marknadsförs för annat än att locka rökare är direkt vilseledande.

Felaktig bild av rökaren och e-cigaretten och hur metoden fungerar

Även utredningen kommer fram till att det är just rökare som i första hand testat eller använder e-cigarett. Man konstaterar också att en stor andel av dessa använder e-cigarett för att försöka sluta röka. Punktstudier visar också att många användare

¹⁰ [FHM: Daglig tobaksrökning](#)

¹¹ [Public Health England: E-cigarettes an evidence update](#)

fortfarande röker, samtidigt som de använder e-cigarett. Utredaren tolkar det som en bekräftelse på att e-cigarett inte leder till färre rökare.

Det är en yttlig slutsats.

För oss som jobbar med e-cigarett är det här inget konstigt fenomen. BELC:s medlemmar har nära kontakt med sina kunder och vi upplever att e-cigarett väldigt ofta används för att dra ner på antalet cigaretter rökaren annars konsumerar dagligen. Från 20 till 5. 5 till 3. Och så vidare. Med tiden leder det förhoppningsvis till att rökningen minskar till så låga nivåer att det blir förhållandevis enkelt att sluta eller byta över helt till e-cigarett som nikotinkälla.

Detta är dessutom ett beteende som är dokumenterat genom forskning. Studier visar att så kallat dubbelanvändande är en del av en process mot rökfrihet, men att processen ser annorlunda ut jämfört med andra insatser och metoder (som psykofarmaka och olika nikotinläkemedel). Slutsatsen är att de som använder e-cigarett vid sidan om rökningen är benägna att sluta röka i samma utsträckning som rökare som använder nikotinläkemedel.

¹²Studierna visar även att e-cigarett som ersättning för cigaretter är mer effektiva än nikotinläkemedel bland rökare som väljer att sluta röka utan professionellt stöd. Det handlar om grupper med psykiska besvär, låg inkomst och de som är påverkade av andra socioekonomiska faktorer. Benägenheten att sluta röka är låg i dessa grupper och andelen rökare är hög, både i Sverige och Storbritannien, där studierna genomförts. Här spelar attraktionskraften i form av olika smaksättningar stor roll, enligt forskarna.¹³

Evidens för att e-cigarett fungerar vid rökstopp

När det gäller rent klinisk evidens, råder det inga som helst tvivel om att e-cigarett är en effektiv metod för att sluta röka. När Cochrane Library Tobacco Addiction Group hösten 2020 publicerade en rapport sammanställd av 57 randomiserade kontrollstudier visade det sig att e-cigarett med nikotin ledde till dubbelt så många lyckade försök att sluta röka inom 6 månader (19 procent), jämfört med nikotinläkemedel (9 procent).¹⁴

Sett ur det perspektivet leder ett minskat upptag av e-cigarett sannolikt till färre lyckade försök att sluta röka. Det gäller i synnerhet den grupp som ofta inte har kontakt med vården i samband med ett rökstopp. Det handlar om rökare i socialt och ekonomiskt utsatta miljöer, människor med psykiska funktionshinder men även andra utsatta grupper, där andelen rökare är högre än genomsnittet och benägenheten att sluta röka är låg. Där kan e-cigarett ha större betydelse än andra metoder. Men det förutsätter att produkterna är attraktiva och tillgängliga. Ett omfattande smakförbud ämnar göra dem mindre attraktiva och tillgängliga.

Utredningen går inte på djupet här och hänvisar inte till relevanta studier, vilket leder till allvarliga brister i underlaget. De bör beslutsfattare ta hänsyn till är de ska bedöma konsekvenserna av ett eventuellt smakförbud.

¹² [The effectiveness of using e-cigarettes for quitting smoking compared to other cessation methods among adults in the United Kingdom](#)

¹³ [Real-world effectiveness of e-cigarettes when used to aid smoking cessation: a cross-sectional population study](#)

¹⁴ [Cochrane Library Tobacco Addiction Group: Can electronic cigarettes help people stop smoking, and do they have any unwanted effects when used for this purpose?](#)

Relativa risker och sunt förnuft

BELC föreslår att lagstiftning kring alla nikotinprodukter bygger på fördjupad kunskap om hur rökare kan använda ett brett utbud av produkter och tjänster för att sluta röka. Det är otvivelaktigt så att röktaobak orsakar enorma skador för individer, deras familjer och samhället i stort. Om e-cigarettor och andra nikotinprodukter kan minska dessa skador, borde detta även ligga till grund för lagstiftningen. Det handlar tydligt och klart om relativa risker och utan ett sådant perspektiv får beslutsfattarna ingen helhetsbild.

BELC anser att en av riksdagen och socialutskottet föreslagen utredning tittar närmare på skaderiskerna med olika nikotinprodukter, deras riskprofil i förhållande till varandra samt i vilken utsträckning de fungerar som substitut för varandra på kort och lång sikt.

Tveksamma källor till regeringens rapport

Utredningen menar att de absoluta riskerna med att använda e-cigarettor är så pass stora att det kräver ett omfattande förbud. Man hänvisar i huvudsak till två källor: **EU:s preliminära SCHEER-rapport** och **WHO:s analyser** av produkterna och marknaden. Till saken hör att dessa rapporter inte är oproblematiske.

SCHEER-rapporten: Vid tiden för regeringens utredning publicering var SCHEER-rapporten ute på remiss. Den var alltså preliminär. Att använda en preliminär rapport som källa är inte förenligt med god policyrådgivning.

Under remissrundan fick rapporten skarp kritik från forskare på fältet för att sakna ett relevant och jämförande perspektiv i sina analyser om riskerna med e-cigarettor. (NOT). Det gäller på flera plan. SCHEERs preliminära analys tar, bland annat, inte hänsyn till grader av förmodade skadeverkningar utan konstaterar bara att en risk föreligger i mer eller mindre utsträckning. Det handlar dessutom bara om exponeringsrisk för vissa ämnen, med utgångspunkt från ett nollvärde. I verkligheten exponeras alla, rökare, e-cigarettanvändare, kockar, industriarbetare barn, vuxna för skadliga ämnen dagligen. Ett påstående om att ett ämne "i hög grad kan orsaka hjärt-kärlbesvär" blir meningslöst om graden av exponering i verkligheten är så låg att den i inte överstiger gränsvärden för andra produkter som vid realistisk hög grad av exponering kan orsaka samma sak. Jämförelser mellan koffein/nikotin och olika aldehyder är exempel på detta.

Den preliminära SCHEER-rapporten har även fått kritik för att undvika den här typen av analyser i syfte att leda bort från diskussionen om skadereducering. Kritikerna menar att det undergräver rapportens relevans för beslutsfattare.¹⁵

¹⁵ Clive Bates: [European Commission SCHEER scientific opinion on e-cigarettes - a guide for policymakers](#)

Senast i mars 2021 publicerade en av världens största läkarsällskap, **Royal College of Physicians**¹⁶ en rapport som på nästintill varje punkt motsade den preliminära SCHEER-rapportens slutsatser. RCP konstaterade att e-cigaretternas skaderisker måste beaktas i relation till de hälsofördelar som ett lyckat och långvarigt rökstopp kan innebära. Royal College of Physicians konstaterar också att e-cigaretter minskar riskerna för rökare med närmare 95 procent. Uttalandet baserar sig på flera riskfaktorer, toxikologiska analyser och statistiska samt kliniska studier bland rökare, före detta rökare och vejpåre.¹⁷ Brittiska folkhälsomyndigheten (**Public Health England**) accepterade rapporten och rekommenderar därför idag e-cigaretter som ett säkert och användbart verktyg vid rökavvänjning.¹⁸ 50 000 briter använder årligen e-cigaretter framgångsrikt för sluta röka. Samtidigt är det regelbundna användandet bland unga tidigare icke-rökare lika lågt som i Sverige (runt 1 procent). Även andelen som någonsin testat en e-cigarett ligger på samma nivå i England som i Sverige (runt 40 procent).

WHO: WHO:s rapport har fått kritik för att den i grunden inte är en oberoende granskning. WHO:s rapport är finansierad av en privat stiftelse (Bloomberg Philantropies), en organisation som är uttalat och öppet motståndare till att alternativa nikotinprodukter ska få säljas överhuvudtaget. Det gör WHO:s rapport till en osäker källa, där olika särintressen ges stor möjlighet att påverka beslutsfattare vars första hänsyn ska vara folkhälsan.¹⁹

Absoluta risker är ingen bra måttstock för rökare

Utredningen gör ett omfattande försök att påvisa absoluta risker som uppstår med smaksättningen i e-vätska (och överlag med att använda e-cigaretter). Ironiskt nog redovisar utredaren genomgående att dessa risker är små till moderata. Detta gäller i synnerhet smaksättningar, där SCHEER rapporten menar att smaksättningarna i sig har för låg koncentration för att utgöra en allvarlig hälsorisk.²⁰ Nikotinet står däremot för de moderata till höga riskerna - men bara när det gäller hjärt- kärlsjukdomar (även om detta påstående vilar på skakiga grunder, enligt kritiken ovan).

Trots detta föreslår utredningen att just ett svepande förbud av *smaksättningar*, även i nikotinfria e-vätskor, är nödvändig. Det är en mycket märklig slutsats och tyder på att utredaren börjat i fel ände i sin analys: man föreslår restriktioner först och söker sedan motivera ett förbud genom att medvetet betona risker, oavsett grad och tona ner, eller ignorera, de resultat som motbevisar nödvändigheten av ett förbud.

Kommentar:

Absoluta risker med en produkt kan dessutom betyda vad som helst. Ingenting är riskfritt. Akrylamid är ett relevant exempel. Ämnet är cancerframkallande och bildas vid upphettning

¹⁶ Royal College of Physicians: [Smoking and health 2021: A coming of age for tobacco control?](#)

¹⁷ [Nicotine, Carcinogen, and Toxin Exposure in Long-Term E-Cigarette and Nicotine Replacement Therapy Users: A Cross-sectional Study](#)

¹⁸ [Towards a smoke-free generation: a tobacco control plan for England](#)

¹⁹ [WHO reports progress in the fight against tobacco epidemic](#)

²⁰ [Hårdare regler för Nikotinprodukter: 7.3.2 Nuvarande kunskapsnivå](#)

av vissa vanliga matvaror. Akrylamid förekommer i varierande koncentration i matvaror som är upphettade genom direkt värmestrålning som stekning, fritering och bakning (men inte kokning). Chips, potatis, rostat kaffe, kakor innehåller akrylamid i mindre koncentration medan tobaksrök innehåller akrylamid i större koncentration (dock inte ångan från en e-cigarett - processen är mer lik kokning än förbränning). Vi får i oss akrylamid dagligen, men det betyder inte att det ökar riskerna för cancer i någon större utsträckning, om vi nu inte någon äter tre kilo chips och 50 kolakakor dagligen i tio års tid (dumt!). Följaktligen förbjuder vi inte pommes frites, chips eller kakor även om det finns ämnen däri som orsakar cancer.²¹ Vi väljer att informera istället och råder befolkningen att inte äta tre kilo chips dagligen.

BELC anser att ett liknande resonemang kan överföras på e-cigarett och e-vätska: lagstiftning med ett förbud i potten måste vila på sunt resonemang om risker. Inte ett överdrivet worst case scenario.

Smakförbud blir ett brott mot EU-fördraget

Förutom konsekvenserna för BELCs medlemmar innebär ett förbud av smaksättningar i e-vätska tydliga brott mot EU lagstiftningen.

För det första:

Sverige har, i och med implementationen av EU:s tobaksdirektiv (TPD) valt att tillåta försäljning av smaksatt e-vätska sedan 2018. Enligt direktivet kunde Sverige då, och endast då, välja att inte tillåta vissa produkter. Så skedde exempelvis i Finland, där endast så kallade tobakssmaker blev tillåtna vid implementeringen av TPD. Men nu, när direktivet är en del av svensk lag kan Sverige endast bryta mot (eller skärpa) implementationen av direktivet om speciella omständigheter råder. Dessa speciella omständigheter måste bevisligen ha betydande konsekvenser för folkhälsan (TPD 24.2) och inte kunna lösas inom nuvarande TPD-lagstiftning. Utredningen visar tydligt att smaksättningar i sig *inte medför några betydande hälsorisker*, Sverige har *åldersgränser* (18 år) för nikotinhaltiga e-vätskor samt själva vejdonen (moddar och tankar) och dessutom råder *förbud av marknadsföring och lockande reklam*.

Utredningens skäl att förbjuda smaker bygger på ett påstått behov att minska upptaget bland unga, i syfte att minska risken för nikotinberoende. Nuvarande lagstiftning, tillsammans med nyligen införda skatter på högkoncentrerade nikotinvätskor, ett *tydligt minskat upptag bland unga* kommer sannolikt att anses tillräckliga för att möta eventuell påverkan på folkhälsan i förhållande till e-cigaretternas utbredning.²² Ett partiellt, men väldigt omfattande smakförbud, strider därför i dagsläget mot direktivet, så som det är implementerat i Sverige. (NOT)

För det andra innebär ett smakförbud (i vilken form som helst) en inskränkning av den fria rörligheten av varor. Smaksatt e-vätska är tillåten att producera och sälja i andra EU länder.

²¹ [Livsmedelsverket: Akrylamid](#)

²² [FHM: Ungdomars bruk av cigaretter, snus och e-cigarett](#) "Dock ser man år 2019 för första gången en minskning i andelen elever som någon gång använt e-cigarett i gymnasiet år 2 jämfört med förra året (41 procent 2018) och år 2020 ser man även en minskning jämfört med förra året bland elever i årskurs 9"

Liksom nämnts ovan är hälsoriskerna med produkterna förhållandevis små och kan därför sannolikt inte av hälsoskäl utgöra grund för lokala restriktioner. Därför riskerar Sverige att bryta mot EU-fördraget och principen om fri handel mellan medlemsländerna, om ett smakförbud realiserar.

Avslutningsvis

BELC hoppas att beslutsfattare och kommande utredare tar fasta på den information vi förmedlat. Det är inte upp till BELC att bestämma vilken typ av lagstiftning som slutligen bestäms av Sveriges riksdag. Inte desto mindre är vi, våra kunder och dagens 1.8 miljoner svenska rökare och nikotinanvändare i behov av en lagstiftning som minskar skadorna av tobaksrökningen i Sverige. Det är ju faktiskt det allt det här handlar om egentligen.

Göteborg 2021-09-01

Yttrande tillstyrkt av Branschorganisationen för Elektroniska Cigaretters styrelse.

Sammanställare: Stefan Mathisson/Mathisson Media

Kontakt: stefan@belc.se